

Кейт Моргън - „Отминали времена“

Всичко започна с едно писмо. Отдавна изгубено писмо, чакало половин век в забравен пощенски чувал в тъмния таван на една невзрачна къща в Бърмондзи. Понякога си мисля за този пощенски чувал: за стотиците любовни писма, сметки от бакалницата, поздравителни картички за рождени дни, бележки от деца до техните родители, които са били там, вътре, надували са се и са въздишали, докато възпреените послания в тях са си шепнели в тъмното. И са чакали, чакали някой да разбере, че са там. Защото нали знаете какво казват: че писмото винаги търси някой да го прочете, че рано или късно, независимо дали ви харесва, думите излизат на бял свят и разкриват тайните си.

Извинете, романтичка съм – добих този навик през годините, прекарани в четене на романи от деветнайсети век на светлината на фенерче, докато родителите ми мислеха, че спя. Ама помислете си само колко е странно: ако Артър Тайре е бил малко по-отговорен, ако не е изпил толкова много пунш с ром онази Коледа през 1941 година, а после не се е прибрал у дома и не е потънал в пиянски сън, вместо да довърши разнасянето на пощата, ако торбата не е била захвърлена някъде на тавана му и не е останала скрита до деня на смъртта му петдесетина години по-късно, когато една от дъщерите му я намерила и позвънила в „Дейли Мейл“, всичко щеше да се развие по-различно. За майка ми, за мен и най-вече за Джунипър Блайд.

Навремето сигурно сте чели за случилото се – беше по вестниците и по новините. Канал 4 всеки ден излъчваше специално предаване, където канеше някои от получателите да разкажат за своето писмо, за гласа от своето минало, който изненадващо се беше обадил. Имаше една жена, чийто приятел служел в Кралските военновъздушни сили, и мъж, на когото евакуираният му син – момченце, убито от парче шрапнел около седмица по-късно, – изпратил картичка за рождения ден. Според мен предаването беше много хубаво: на моменти беше вълнуващо, с радостни и тъжни истории, нахъсани от архивни кадри от войната. На няколко пъти се разплаквах, но не си правете изводи от това – аз съм си плачлива.

Майка ми обаче не участва в предаването. Продуцентите ѝ се обадиха и я попитаха дали в нейното писмо е имало нещо специално, което би искала да сподели с хората в страната, но тя отговори, че не, била най-обикновена поръчка за стари дрехи от магазин, който отдавна вече не съществувал. Обаче не беше вярно. Знам го, понеже бях там, когато писмото пристигна. Видях как реагира мама на това изгубено писмо и знам, че то беше всичко друго, но не и обикновено.

Беше една сутрин в края на февруари, зимата още ни стискаше за гърлото, цветните лехи бяха заледени, а аз бях дошла да ѝ помогна с неделното печено. Правя го понякога, понеже на родителите ми им харесва, нищо че съм вегетарианка и знам, че в един момент по време на обяда майка ми ще започне да се тревожи, после направо ще се изтормози и накрая вече няма да издържи и ще започне да ме обстрелва със статистики относно протеини и анемия.

Белех картофи в мивката, когато пуснах писмото през процепа на вратата. Обикновено в неделя не пристига поща, което трябваше да ни подсказва нещо, ама не. Аз се чудех как да съобща на родителите ми, че с Джейми сме се разделили. Бяха минали вече два месеца и съзнавах, че в крайна сметка ще трябва да кажа нещо, но колкото повече отлагах да изрека думите, толкова по-секретни ставаха те. Имах си причини да мълча: родителите ми се отнасяха подозрително към Джейми още от самото начало, не понасяха добре сътресенията и майка ми щеше да се притесни още повече, ако разбереше, че живея в апартамента сама. Най-много обаче се боях от неизбежния и неловък разговор, който щеше да последва, след като направех съобщението си. Първо смайването, после тревогата, после примирението, които щяха да пробягат по лицето на

мама, докато осъзнава, че дългът ѝ на майка повелява да ми предложи някаква утеха... Но да се върнем към пощата. Към шума, когато пускат нещо през процепа на вратата.

– Еди, ще го вземеш ли?

Това беше майка ми. (Еди съм аз, извинете, трябваше да се представя по-рано.) Тя кимна към коридора и ми даде знак с ръката, която не беше пъхната в пилето.

Аз оставих картофа, избърсах се с кърпата и отидох да взема пощата. На изтривалката имаше само едно писмо в официален пощенски плик, на който пишеше, че е „препратена поща“. Прочетох това на мама и занесох писмото в кухнята.

Тя беше приключила с пълненето на пилето и също бършеше ръцете си. Понамръщена, по-скоро по навик, отколкото заради някакво конкретно очакване, тя взе писмото от мен и дръпна очилата си за четене от ананаса във фруктиерата. Бегло прегледа съобщението от пощата и се зае с пламъче в очите да отваря външния плик.

Аз отново се бях заловила с картофите – занимание, което надали беше поинтригуващо, отколкото да гледам как майка ми отваря пощата, затова съжалявам, че не видях изражението ѝ, когато е измъкнала отвътре по-малкия плик, когато е забелязала тънката икономична хартия и старата марка, когато е обръщала писмото и е четяла написаното на гърба име. Оттогава съм си го представяла много пъти: как кръвта тутакси се смъква от страните ѝ, как пръстите ѝ се разтреперват и трябва да минат няколко минути, преди да отвори плика.

Не се налага да си представям звука. Ужасното, гърлено възклицание, последвано от поредица дрезгави стенания, които се разлетяха във въздуха и станаха причина белачката да се плъзне в ръката ми и да си порежа пръста.

– Мамо?

Приблжих се до нея и обгърнах раменете ѝ с ръка, като гледах да не накапя с кръв блузата ѝ. Тя обаче не каза нищо. Не била в състояние – обясни ми впоследствие, не веднага. Стоеше скована, докато сълзите се търкаляха по бузите ѝ, и стискаше странния малък плик от толкова тънка хартия, че виждах ъгълчето на сгънатото писмо вътре, силно притиснато към гърдите ѝ. След това тя се качи горе в спалнята си и ми даде разпокъсани наставления за птицата, фурната и картофите.

В нейно отсъствие в кухнята се настани болезнена тишина и аз се постарях да бъда съвсем тиха и да се движа съвсем бавно, за да не обърквам нещата повече. Майка ми рядко плачеше, но онзи момент – на неочаквано вълнение и смайване – ми се стори някак странно познат, сякаш и преди го бяхме преживявали. След петнайсет минути, през които ту белех картофи, ту прехвърлях мислено вероятности от кого може да е писмото и се чудех как да постъпя, най-сетне потропах на вратата на спалнята ѝ и я попитах иска ли чаша чай. Тя вече се беше овладяла и двете седнахме една срещу друга на малката покрита с мушам маса в кухнята. Преструвах се, че не забелязвам следите от сълзи по лицето ѝ, а тя заразказва за съдържанието на плика.

– Писмо от човек, когото познавах много отдавна. Когато бях момиче на дванайсет-тринайсет години.

В съзнанието ми изникна една картина, смътен спомен за снимката върху нощното шкафче на баба ми, когато вече беше стара и на смъртно легло. Три деца, най-малкото от които майка ми – момиче с къса тъмна коса, стъпило на нещо най-отпред. Странно беше, седяла съм при баба стотици пъти, но в онзи момент не можах да извикам ясно чертите на момиченцето в съзнанието ми. Може би децата просто не се интересуват какви са били родителите им, преди те да се родят, не и докато не се случи нещо конкретно, което да осветли миналото. Пиех си чая и чаках мама да продължи.

– Разказвала ли съм ти за онези дни? По време на войната, на Втората световна война. Беше ужасно. Такава неразбория, толкова много неща бяха разрушени. Сякаш... – въздъхна тя, – ...ами струваше ми се, че положението в света никога няма да се

нормализира. Че земята е клюмнала на оста си и вече нищо не би могло да я изправи. – Тя обхвана с ръце ръба на чашата си, от която се издигаше пара, и забодя поглед в нея. – Семейството ми – мама, татко, Рита, Ед и аз – живеехме всички заедно в малка къща на „Барлоу Стрийт“, близо до Елефант и Касъл, и в деня след избухването на войната ни събраха в училището, отведоха ни под строй до гарата и ни натъпкаха във вагони. Никога няма да го забравя – всички деца с табелки, маски и раници и майките, които бяха размислили и тичаха по улицата към влака, крещейки на пазачите да пуснат децата им, а после се провикваха към по-големите братя и сестри да се грижат за по-малките и да не ги изпускат от поглед.

Тя поседя мълчаливо, хапейки долната си устна, докато сцената се разиграваше в паметта ѝ.

– Сигурно си била изплашена – обадох се тихичко.

В нашето семейство не бяхме особено сантиментални, иначе щях да се пресегна и да взема ръцете ѝ в своите.

– Отначало да. – Мама свали очилата и потърка очите си. Лицето ѝ беше уязвимо, някак недовършено без очилата, приличаше на дребна нощна животинка, заблудена на дневна светлина. Добре, че отново си ги сложи и продължи: – Дотогава никога не ме бяха отвеждали далече от дома, никога не бях прекарвала и една нощ без майка ми. Обаче с мен бяха по-големият ми брат и сестра ми, а по време на пътуването една от учителките ни раздаде шоколад и всички се поразведрихме и започнахме да възприемаме случващото се по-скоро като приключение. Представяш ли си? Бяха ни обявили война, а ние пеехме, ядяхме грах от консерви и си играехме на „През прозореца виждам нещо, което започва с...“. Понякога децата са много издръжливи, много корави.

Накрая пристигнахме в едно градче, което се казваше Кранбрук, но там ни разделиха на групи и ни натовариха в различни вагони. Вагонът, в който бях с Ед и с Рита, ни отведе в село Милдърхърст, където ни подредиха в колони и ни въведоха в някаква зала. Там ни чакаха група местни жени с дежурни усмивки и списъци в ръка, които ни накараха да се подредим в редици, докато хората се тълпяха край нас и избираха. Най-напред избираха малките – особено хубавките. Сигурно всички смятаха, че те ще им създават по-малко грижи, че не са чак толкова облъхнати от Лондон – усмихна се тя накриво. – Но скоро си взеха поука. Брат ми беше избран бързо – беше силно момче, висок за възрастта си, а фермерите отчаяно се нуждаеха от помощ. Рита замина малко след него с приятелката си от училище.

Е, стига толкова – пресегнах се и положих ръка върху нейните:

– О, мамо!

– Няма нищо. – Тя издърпа ръката си и ме потупа по пръстите. – Не останах последна. Имаше още няколко деца, включително момченце с ужасно кожно заболяване. Не знам какво стана с него, но когато аз тръгнах от онази зала, то още си стоеше там. Знаеш ли, много дълго след това, години наред нарочно купувах натъртените плодове, ако първо тях съм докоснала при зарзаватчията. Никакво оглеждане и връщане в щайгата, ако не са идеални.

– Но нали накрая са избрали и теб?

– Накрая избраха и мен. – Мама снижи глас, заигра се с нещо в скута си и се наложи да се приведа по-близо до нея. – Тя влезе в залата по-късно. Вече почти никой не беше останал, повечето деца бяха тръгнали, а жените от Доброволческата женска организация раздигаха приборите за чая. Поплаках си, макар и скришом. И не щеш ли, тя влетя в залата и сякаш дори въздухът се промени.

– Как така се промени? – сбърчих нос аз и си спомних онази сцена от „Кери“, когато избухва светлината.

– Трудно ми е да ти обясня. Познаваш ли човек, който сякаш налага своя атмосфера, когато се появява някъде?

Може би. Свих несигурно рамене. Всички обръщат глава след приятелката ми Сара, когато влезе някъде – не е точно атмосферно явление, но все пак...

– Не, разбира се, че не си. Звучи толкова глупаво, като го кажеш така. Имам предвид, че тя беше различна от другите хора, беше по-... О, не знам. Просто „по-“. Притежаваше необикновена хубост, дълга коса, големи очи, доста диви, но не само това я отличаваше. Тогава, през септември 1939 година, беше само на седемнайсет години, но другите жени сякаш се свиваха в нейно присъствие.

– Държали са се почитателно, така ли?

– Да, това е думата, почитателно. Учудиха се, че тя е дошла, и не бяха сигурни как да се държат. Накрая една от тях обаче се престаши и попита дали може да ѝ помогне, но момичето само махна с дългите си пръсти и оповести, че е дошла за своето евакуирано дете. Така каза: не за някое евакуирано дете, а за своето. И се запъти право мен, където седях на пода. „Как се казваш?“, попита, а когато ѝ отговорих, се усмихна и отбеляза, че сигурно съм изморена след дългото пътуване. „Искаш ли да дойдеш с мен?“ Кимнах, би трябвало да съм кимнала, понеже тя се извърна към най-властната жена, онази със списъка, и заяви, че ще ме вземе у дома си.

– Как се казваше?

– Блайд – отговори майка ми и овладя едва забележим трепет. – Джунипър Блайд.

– Тя ли ти изпрати писмото?

Мама кимна.

– Тя ме отведе до най-красивата кола, която бях виждала, и ме откара в къщата, където живееше заедно с по-големите си сестри близначки – зад желязна врата, после по лъкатушна алея до голяма каменна постройка наскре гъста гора. Замъкът Милдърхърст. Името беше като от готически роман и леко ме жилна, когато си спомних риданията на мама, щом прочете името и адреса на жената на гърба на плика. Бях чувала истории за евакуирани деца, за разни неща, които са се случвали, затова попитах тихо, стаила дъх:

– Зловещо ли беше?

– О, не, нищо подобно. Изобщо не беше зловещо. Тъкмо обратното.

– Но писмото... Ти се...

– Писмото ме изненада, това е. Отдавнашен спомен.

Тя се смълча и аз се замислих за огромния мащаб на евакуацията, за това, колко ли плашещо и странно е било за нея, съвсем мъничка, да попадне на непознато място, където всеки и всичко са съвсем различни. Аз все още можех да докосна преживяванията от своето детство, ужаса, че ще бъда тласната към нови и тревожни ситуации, неистовите връзки, създавани по необходимост – със сгради, с благоразположени възрастни, със специални приятели, – за да оцелея. Докато си припомнях тези спешни привързвания, ми хрумна нещо.

– Ходила ли си там отново след войната, мамо? В Милдърхърст?

Тя рязко вдигна поглед.

– Не, разбира се. Защо да го правя?

– Не знам. За да се видите, да си поговорите. Да се срещнеш с приятелката си.

– Не – отсече тя. – Имах си семейство в Лондон, майка ми не можеше да се лишава от мен, а и имаше работа за вършене, да се разчиства след войната. Истинският живот продължаваше.

След тези думи помежду ни се спусна познатата завеса и аз знаех, че разговорът е приключил. В крайна сметка не ядохме печено. Мама заяви, че нямала апетит, и попита дали ще се разсърдя много, ако тази седмица пропуснем. Стори ми се неучтиво да ѝ напомням, че аз и бездруго изобщо не ям месо и че присъствието ми се дължи повече

на синовен дълг, затова я уверих, че нямам нищо против, и й предложих да полегне. Тя се съгласи и докато аз си събирах нещата в чантата, тя глътна два парацетамола и ми напомни да си скрия ушите от вятъра.

Оказа се, че татко е проспал цялата случка. Той е по-възрастен от мама и се беше пенсиониран няколко месеца преди това. Оттеглянето от работа не му се отрази добре: през седмицата се мотаеше из къщи и търсеше какво да поправи или да почисти, подлудяваше мама, а в неделя си почиваше в креслото. Даденото от Бога право на мъжа в къщата – така обясняваше на всеки, проявил готовност да го изслуша.

Целунах го по бузата и излязох от къщи, храбро посрещнах мразовития въздух, докато вървах към метрото изморена, разстроена и донякъде потисната, че се връщам сама в дяволски скъпия апартамент, в който до неотдавна живях заедно с Джейми. Едва между главната улица на Кенсингтън и Нотинг Хил Гейт осъзнах, че всъщност мама не ми е казала какво пише в писмото.